

بحران کرونا و آغاز انقلاب دیجیتال سازی منابع دسترسی آزاد به ۱۷۰ هزار منبع دیجیتال

یگانه عرب
روزنامه‌نگار

با شیوع ویروس کرونا در جهان و البته ایران، با حجم غافلگیرکننده‌ای از مشکلات، آسیب‌ها و اختلالات در کسب‌وکارهای صنعتی و تجاری مواجه شدیم؛ اما کرونا با تمامی آسیب‌ها و زیان‌های جهانی خودش، در بخشی از برنامه‌ها و اقدامات فرهنگی موجب تحولاتی چشمگیر و تاثیرگذار شد که شاید تا پیش از این نسبت به آنها کم‌توجه‌ای بی‌توجه بوده‌ایم. یکی از حوزه‌هایی که متأثر از بحران کرونا توسعه پیدا کرد و خدماتی متفاوت را در این شرایط رقم زد، حوزه کتاب بود. شیوع کرونا و لزوم قرنطینه سراسری، باعث گسترش فرآیند دیجیتال سازی منابع اطلاعاتی در کتابخانه‌های جهان شد و تحولاتی جدید و تاثیرگذار در اطلاع‌رسانی و عرضه منابع به‌روز و کارآمد را فراهم آورد.

دیجیتال سازی منابع به چه معناست؟

امس پیش از صحبت درباره تاثیر کرونا بر این فرآیند و چگونگی توسعه آن، باید بدانیم که فرآیند دیجیتال سازی منابع به چه معناست؟ تحول دیجیتال در دیجیتال سازی منابع فیزیکی، کتاب، مقالات، اسناد و... مجموعه‌ای از اقدامات، به‌منظور ارائه الکترونیکی همان آثار است. این فرآیند با انگیزه حفظ اصل منابع و همچنین عرضه و توزیع آسان و سریع آنها به داخل و خارج کشور، در قالب‌های آنلاین انجام می‌شود. دیجیتال سازی منابع کاغذی، چندسالی می‌شد که با استفاده از تکنولوژی‌های جدید، در اکثر اطلاع‌رسانی‌ها معتبر داخل و خارج از کشور مورد توجه قرار گرفته بود؛ اما شرایطی که شیوع ویروس کرونا پدید آورد، در یک بازه زمانی چندماهه، شتاب خیره‌کننده‌ای به آن داد؛ طوری که بعضی تاثیرات آن می‌تواند پس از فروکش کردن تب کووید-۱۹ هم باقی بماند. اگر در گذشته هدف اطلاع‌رسانی و مراکز اطلاع‌رسانی، بیشتر گردآوری و سازماندهی منابع اطلاع‌رسانی بود، برعکس، امروز هدف آنها به‌علت حجم انبوه اطلاعات پراکنده و آلوده، اشباع و انتشار اطلاعات سره و صحیح است. اتفاقی که در کتابخانه‌های کاملاً سنتی می‌افتاد، نگهداری مکتوبات مجلد در قفسه‌ها، طبقه‌بندی موضوعی آنها و عرضه به مراجعه‌کنندگان در قرائت‌خانه کتابخانه‌ها بود؛ اما کم‌کم کتابخانه‌های خودکار وارد فعالیت شدند که اقداماتی از قبیل فهرست‌نویسی، امانت‌دادن کتاب‌ها، فراهم‌آوری کتاب‌های جدید با توجه به تقاضای مراجعان و در ادامه، ارائه فهرست‌های کامپیوتری برای جست‌وجوی کتاب‌ها در قفسه مورد نظر جزء خدمات آنها بود. رفته‌رفته کتابخانه‌های الکترونیکی به میدان آمدند که فعالیت آنها کاملاً خودکار بود و یک شبکه دیسک فشرده، منابع رایج دو شکل الکترونیکی و متعارف ارائه می‌داد. کتابخانه دیجیتال مرحله بعدی بود که تمام منابع را به‌شکل دیجیتال درمی‌آورد و می‌توانست توسط فناوری‌های آن، در متون کتاب‌ها هم به جست‌وجوی مطالب مورد نظر پرداخت. این فناوری به‌طور قطع می‌توانست تحول قابل توجهی در امر پژوهش و پیشرفت دانش بشری ایجاد کند. پس از آن نوبت به کتابخانه مجازی خواهد رسید که کتابخانه بدون دیوار و کتابخانه بدون منابع، اما با قابلیت تامین دسترسی به منابع است. طبیعتاً ابتدا باید بتوانیم تمام کتابخانه‌های سنتی، خودکار و الکترونیکی را دیجیتال کنیم تا در مرحله بعد بدون نیاز به کاغذ، کتابخانه‌هایی کاملاً مجازی تاسیس کنیم. این فرآیند مدتی پیش از همه‌گیری پاندمی کرونا، در بسیاری از کتابخانه‌های جهان آغاز شده بود و تا حدی فعالیت خود را به‌طور مستمر انجام می‌داد؛ اما آنچه موجب شده امروز به این حد بپردازیم، توسعه و گسترش فعالیت‌های دیجیتال سازی منابع کتابخانه‌ای در بحران کرونا، افزایش مراجعه مخاطبان برای دسترسی به این اطلاعات و چشم‌انداز جدید این فرآیند در آینده است.

آتش در خرمن دیگران و نور در کلبه کتابخوان‌ها

به‌رغم اینکه کرونا تقریباً تمامی فعالیت‌های اجتماعی را به تعطیلی کشانده است، اما لزوم فعالیت مضاعف در بعضی شاخه‌ها را هم به‌همراه داشت. در این میان کتابخانه‌ها به‌عنوان نهادهای اجتماعی و فرهنگی تاثیرگذار جامعه، رسالت مهمی داشتند و باید می‌توانستند بیش از پیش نقش خود را در جامعه ایفا کنند و اطلاعات و منابع مورد نیاز مخاطبان را در دسترس شان قرار بدهند. با این حال، اپیدمی‌هایی که رفتارهای اجتماعی جامعه را تغییر می‌دهند، گاهی موجب رشد حوزه‌های دیگری می‌شوند؛ البته هنوز نمی‌توان گفت که کتابخانه‌ها در این شرایط رشدی داشته‌اند اما توانسته‌اند خدمات دیجیتالی و آنلاین خود را در این بحران گسترده‌تر توزیع کنند. به همین جهت است که پس از شیوع کرونا، کتابخانه‌ها در جهان تلاش می‌کنند از فضای وب‌سایت خود و شبکه‌های اجتماعی برای ارائه خدمات به کاربران استفاده کنند و این منابع را به‌صورت دسترسی باز یا open access در اختیار مراجعه‌کنندگان بگذارند. کتابخانه‌ها با معرفی پیگانه‌های کتاب دیجیتال رایگان، عرضه دیجیتال منابع اطلاعاتی خود و... تلاش می‌کنند نقش اجتماعی‌شان را در این ایام به‌خوبی انجام بدهند و روندی را که بحران کرونا توسعه‌دهنده آن بود، تداوم ببخشند. نکته بسیار مهمی که در شرایط کرونایی در جهان مورد توجه قرار گرفت، بحث سواد اطلاعاتی و رسانه‌ای بود؛ چرا که در این ایام شاهد نقل و انتقال پیام‌های بسیاری در فضای مجازی و رسانه‌ها بودیم که یا شبه‌علم، اطلاعات جعلی و یا اطلاعات غلط بودند. نقشی که کتابخانه‌ها توانستند در این موضوع ایفا کنند، آموزش راه‌های دستیابی جامعه به اطلاعات سره‌است، البته این بحث صرفاً در ایران نیست بلکه در چند کشور دیگر نیز شاهد روح‌شابه علم‌ها بوده‌ایم و نقش کتابخانه‌ها به‌عنوان پیگانه معتبر، توانست در ارائه اطلاعات درست موثر باشد.

یک بحران مجبورمان کرد دست بچینانیم

دیجیتال سازی کتاب و دیگر منابع اطلاعاتی کتابخانه‌ها، پیش از بحران کرونا هم در کتابخانه‌های ایران در حال انجام بود و هر کتابخانه متناسب با اولویت‌هایش اسناد و منابع مربوطه را دیجیتال کرده و در وب‌سایت خود تحت عنوان «کتابخانه دیجیتال یا آرشیو دیجیتال» عرضه می‌کرد. این فعالیت، فرآیند انتقال منابع به سراسر کشور و یا حتی تبدلات اطلاعاتی میان کشورها را نیز سرعت بخشید و امکانات و قابلیت‌های متفاوتی چون جست‌وجو در منابع دیجیتال، بحث درباره منابع از سراسر جهان، استفاده هم‌زمان از یک منبع خاص برای کاربران، رفع فاصله میان نخبگان جهان، دسترسی آسان‌تر به منابع خاص مثل اسناد مهم، تحلیل محتوا، ساماندهی منابع اطلاعاتی و... را برای پژوهشگران و مخاطبان راحت‌تر کرد. این روند در کتابخانه‌هایی چون کتابخانه ملی ایران، کتابخانه

بررسی روند دیجیتالی شدن کتابداری جهانی در دوران کرونا

اولین رزمه‌ها برای دیجیتالی شدن کتاب‌ها در ابتدای دهه ۸۰ میلادی آغاز شد و این روند به‌طور رسمی از ۱۹۹۴ شروع شد، اما حتی کشورهایی که به‌طور کامل به این جریان پیوسته بودند یا حتی در نقاطی از دنیا که کتابداران پیشگام چنین طرح‌هایی محسوب می‌شدند، شیوع کرونا باعث یک شتاب غافلگیرکننده در استفاده و گسترش این خدمات شد. دیجیتالی شدن موجب شده کتابخانه‌ها روند تعاملی با مراجعان شان را افزایش بدهند و حتی از طریق آنها به تولید محتوای جدیدی با تاریخ نگاری اجتماعی مرتبط با دوران شیوع ویروس بپردازند. افزایش دایره مخاطبان از دیگر برنامه‌هایی بود که کتابخانه‌ها توسط فناوری دیجیتال سعی کردند آن را پیاده کنند. نکته قابل توجه در این میان، چالشی است که گسترش روند دیجیتال سازی کتابخانه‌ها با مساله کپی‌رایت پیدا کرده است. در این رابطه بسیاری از کشورهای دنیا لاقلاً به‌طور موقت استثناهایی قابل شده‌اند که اجرای آنها پیش از این به‌راحتی قابل‌باور نبود. علاوه بر این، با پیش آمدن بحران کرونا تحولات جدیدی در عرصه ارائه خدمات کتابخانه‌ها به نخبگان، پژوهشگران و علاقه‌مندان اتفاق افتاد و این مراکز فرهنگی، یک‌سری از منابع خود را که پیش از آن رایگان نبوده یا امکان دسترسی محدود داشتند، دیجیتال کردند و به‌شکل دسترسی آزاد در اختیار مخاطبان قرار دادند؛ موضوعی که تا پیش از این بسیاری از مراکز اطلاعاتی و کتابخانه‌ها سرگراش نمی‌رفتند و اصلی‌ترین مزیت آن، فراهم شدن دسترسی آزاد تمام مخاطبان و پژوهشگران به منابع اطلاعاتی کتابخانه‌ها (شامل کتاب چاپی، خطی و سنگی، اسناد، مقالات، پایان‌نامه، پرونده و...) شد. فعالیت کتابخانه‌های دیجیتال و رشد میزان ثبت‌نام در این کتابخانه‌ها با شیوع پاندمی کرونا چنان رشد چشمگیری در سراسر جهان داشته که مثلاً در برخی نقاط جهان مثل مناطق «همیشاپور» و «کوزنوال» انگلستان، دریافت کتاب‌های الکترونیک ۷۷۰ درصد افزایش داشته است.

جهان کرونازده و ارائه خدمات کتابداری و کتابخانه‌ای از راه دور

در دوران شیوع جهانی کرونا، انواع کتابخانه‌های جهان تلاش زیادی کرده‌اند تا از راه دور دسترسی به مجموعه‌ها و خدمات را فراهم کنند. از این رو، انواع کتابخانه‌ها، خدمات دیجیتالی خود را ارتقا داده‌اند، به‌عنوان مثال، کتابخانه ملی فرانسه اقدام به برپایی نمایشگاه‌های مجازی کرد و کتابخانه ملی اسپانیا محتوای دیجیتالی خود را تبلیغ می‌کند که می‌تواند برای پشتیبانی از آموزش استفاده شود. کتابخانه ملی مراکش به‌طور رایگان آثارش را ارائه می‌دهد. کتاب‌های الکترونیکی و کتابخانه عمومی در دانمارک، محتوای دیجیتالی اش

مجلس شورای اسلامی، کتابخانه و مرکز اسناد دانشگاه تهران، کتابخانه و مرکز اسناد دانشگاه شهیدبهبشتی، کتابخانه دانشگاه خواجه نصیرالدین طوسی، کتابخانه آستان قدس رضوی، کتابخانه‌های سازمان فرهنگی و هنری شهرداری تهران، کتابخانه حسینیه ارشاد و نظایر آن متناسب با اولویت‌ها، نیازسنجی‌ها و سیاست و بودجه کتابخانه‌ها در حال انجام بوده؛ اما با شیوع کرونا و تعطیلی این مراکز فرهنگی، با رشد چندبرابری دیجیتال سازی منابع اطلاعاتی کتابخانه‌ها و دسترسی مخاطبان و مراجعه‌کنندگان به کتابخانه‌های دیجیتال این مراکز فرهنگی مواجه شدیم تا جایی که عضویت در کتابخانه دیجیتال سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران بیش از ۱۱ برابر افزایش پیدا کرده است. این مختص ایران نیست و در روزهای قرنطینه جهانی، خدمات تحت وب کتابخانه‌ای در سراسر جهان گسترش پیدا کرده و شرایط حاکم بر جامعه موجب شد کتابخانه‌ها به‌سمت استفاده از فضای کتابخانه دیجیتال بروند و منابع موجود خود، به‌جز آثاری که مشکل حقوقی دارند، دیجیتال کنند. این اقدام موجب استقبال فراوان مخاطبان و پژوهشگران شد و برای کاربران ایرانی هم امکان استفاده از منابع جهانی را تسهیل کرد. همچنین معاون کتابخانه ملی ایران با توجه به توسعه خدمات کتابداری و کتابخانه‌ای معتقد است؛ پس از ایام کرونا باید به‌سمت پلتفرمی کردن و مشارکتی شدن خدمات کتابخانه‌ای پیش برویم. اینکه کتابداران و کتابخانه‌ها در یک طرف و مراجعه‌کنندگان و خوانندگان کتاب در طرف دیگر ارتباط و تعامل قرار بگیرند، درست نیست بلکه بهترین روش، ایجاد تعامل میان این دو بخش است. با این حال این امر محقق نخواهد شد، مگر آنکه سیستم‌های تعاملی را در محیط کتابخانه گسترش بدهیم، رفتار مراجعه‌کنندگان را رصد کنیم و از آنها بهره بگیریم. امیدوارم ما کتابداران بتوانیم این زمینه را گسترش بدهیم و به برنامه‌های پهنه‌ای دست پیدا کنیم.

کتابخانه‌های ایران در دوران پساکرونا

بسیاری از ناظران باور دارند این روند در آینده موجب خواهد شد در دوران پساکرونا تمامی کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی به‌شبه‌وی‌های فراگیر اکثر منابع شان را به‌شکل مجازی در اختیار مراجعان قرار داده و پژوهشگران نیز در این زمینه مطالبه خود را افزایش بدهند. این موضوع، نشان دهنده چشم‌اندازی روشن برای آینده است که طی آن می‌توانیم بسیاری از رفتارها و اقدامات سازمانی را که تا قبل از بحران کرونا باید به‌صورت حضوری انجام می‌شدند، به‌شکل غیرحضوری و دیجیتالی پیش ببریم و همین می‌تواند آغازی برای ورود به جریان‌های جدید دیگر در کشور های مختلف، از جمله ایران باشد. همچنان که فریبرز خسروی، رئیس هیات‌مدیره انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران و معاون کتابخانه ملی ایران پیش از این اشاره کرده بود: «این بحران موجب‌روی‌آوری بیشتر فعالیت‌های کتابداری و کتابخانه‌ای به‌دنیا دیجیتال و استفاده بیشتر از فناوری‌های نوین برای اطلاع‌رسانی شد.

ویروسی که می‌خواهد همه کتابخانه‌های دنیا را دیجیتال کند

دیجیتالی شدن و تلاش برای وسیع‌تر کردن دایره مخاطبان کتاب

واضح است که همه کاربران از قبل با ابزارهای دیجیتالی آشنا نیستند. کتابخانه‌ها در هوسکا اسپانیا، با تهیه مطالب آموزشی جدید برای کاربران، به آنها کمک کرده‌اند تا این امکانات استفاده کنند. برخی کتابخانه‌های عمومی نیز در تلاشند امکانات جدیدی را برای ارتباط از راه دور با کتابخانه‌ها ایجاد کنند، مثلاً در سوئد، کتابخانه‌های «هلسنینگبورگ» برای اولین بار کارکردت‌رادر وب‌سایت خود ایجاد کرده‌اند. آنها می‌خواهند از این طریق افراد جدیدی را جذب کتابخانه‌هایشان کنند. برخی کتابخانه‌ها همچنین به‌دنبال کمک به کاربران بافتوای هستند که هنوز ثبت‌نام نشده‌اند و اکنون نمی‌توانند به‌صورت حضوری ثبت‌نام کنند. برای مثال، کتابخانه ملی استونی وزارت فرهنگ ترکیه به کتابخانه‌های عمومی دسترسی آسان ایجاد کرده‌اند و سازمان «کالتور کانکت» در بلژیک که با کتابخانه‌ها کاری می‌کند، دسترسی به محتوای خود را برای کاربران ثبت‌نام‌شده باز کرده است، همانطور که Booklist در ایالات متحده که برای ارائه بررسی کتاب و مطالب دیگر کار می‌کند، همین اقدام را انجام داده است.

تاریخ‌نگاری کرونایی کتابخانه‌ها

نقش کتابخانه‌ها به‌عنوان نگهدارنده تجربیات تاریخی دوران کرونایی اندازه قوی است و کنسرسیوم بین‌المللی حفظ اینترنت به‌دنبال هماهنگ‌سازی این تلاش‌هاست. در این بین، دانشگاه کلمبیا، مانند کتابخانه ملی اسپانیا، برنامه‌یابی‌سازی را آغاز کرده است و کتابخانه کینگ پورت در ایالت تنسی و کتابخانه‌های اسپرینگفیلد کانتی در ایلینویز ایالات متحده، از اعضای جامعه خواسته‌اند تجربیات خود را بیماری کووید-۱۹ را به اشتراک بگذارند. به‌عنوان مثال، کتابخانه‌ها در هوسکا، اسپانیا، حتی کودکان را تشویق می‌کنند که داستان‌هایی در باره تجربیات خود بنویسند. این امر به آنها کمک می‌کند با فشارهایی که احساس می‌کنند، مقابله کنند. غیر از این، کتابخانه‌ها در تعدادی از کشورها برای افزایش آگاهی عمومی، اقدام به همکاری با روزنامه‌ها، ایستگاه‌های رادیویی و سایر کانال‌های ارتباطی کرده‌اند. همچنین کتابخانه‌های تخصصی حوزه بهداشت علاقه زیادی به اطلاعاتی دارند که می‌تواند از طریق مراجعان شان در دسترس قرار گیرد، مثلاً کتابخانه آژانس بهداشت در سان‌پائولو برزیل در دعوت از مخاطبانش برای به اشتراک گذاری تجربیات کرونایی بسیار مشهور شده است.

ما به یکباره و به‌اجبار به جهان دیگری پرتاب شدیم و نقش رسانه‌های اجتماعی، مجموعه‌های آنلاین، اشیای هوشمند و اینترنت اشیا، بیشتر آشکار شد. «وال‌الته به این هم اعتراف کرد که مدیریت فرهنگی کشور در بعضی بخش‌های کتابداری دچار سهل‌اندیشی است؛ هنوز مفهوم دسترسی از کتابخانه دیجیتال و نرم‌افزاری که تمام ابعاد کتابخانه‌ها را در برگیرد، در کتابخانه‌های کشور نداریم و هر کتابخانه تنها بخشی از فعالیت‌های کتابخانه دیجیتال را پوشش می‌دهد. اما اگر بخواهیم بدانیم که مسئولان کتابخانه‌های چه چشم‌اندازی را برای کتابداری دیجیتال ایران متصور هستند، می‌توان به این بخش از ادامه صحبت‌های رئیس هیات‌مدیره انجمن کتابداری ایران توجه کرد: «در آینده جبر فناورانه موجب می‌شود به این حوزه توجه ویژه‌ای کنیم. اگر قرار است که بحث‌های دیجیتال سازی در آینده بیشتر مورد بررسی قرار بگیرد، این بحث، نرم‌افزار مناسب خود را طلب می‌کند و باید از بن، بناهایی نهاده شوند که بتوانند پاسخگوی نیازهای اطلاعاتی وسیع جامعه در تمام ابعاد باشند و جمیع افراد را سیراب کنند. این امر محقق نمی‌شود، مگر با ایجاد نرم‌افزارهای مناسب و تعریف پروژه‌هایی که اطلاعات در آنها جریان پیدا کند و در دسترسی مردم تسهیل ایجاد کند.»

دیجیتال سازی کتاب‌های ایرانی پیش از کرونا و پس از آن

یکی از فعالیت‌های کتابخانه‌های ایرانی برای دیجیتال کردن منابع، دیجیتال سازی ۱۷۰ هزار فریم، نگاتیو بود که از سوی سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران انجام شد. این مجموعه، از سال‌ها قبل در مخازن غیرکتابی کتابخانه ملی ایران وجود داشت که نگاتیو عکس‌هایی بود که در دهه‌های ۶۰، ۷۰ و حتی پیش از انقلاب را شامل می‌شد که نه امکان استفاده برای مخاطبان را داشت و نه فهرست‌نویسی آنها انجام شده بود. ۱۰۰ هزار فریم از این عکس‌ها در سال ۱۳۹۷ و ۷۰ هزار مورد باقی‌مانده در سال ۱۳۹۸ دیجیتال سازی شدند و این پروژه به‌قبل از انتشار ویروس کرونا مربوط می‌شود. این عکس‌ها به‌زودی در وب‌سایت سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران قرار خواهد گرفت. اما با ورود کرونا به ایران در اوائل اسفندماه ۱۳۹۸، سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران در همان اولین روزها، برخی منابع اطلاعاتی خود را از قبیل اسناد، کتاب‌های سنگی، خطی، پایان‌نامه‌ها، مقاله‌ها و کتاب‌های کودک و نوجوان را به‌شکل دسترسی آزاد و کامل در اختیار مخاطبان قرار داد. با افزایش پیدا کردن این منابع در کتابخانه‌ها، امکانی برای پژوهشگران حاصل شد تا در این ایام کرونایی بتوانند از طریق وب و منابع دیجیتال شده به فعالیت‌هایشان ادامه بدهند و توفیقی در پروژه‌ها حاصل نشود. هنوز منابع اطلاعاتی بسیاری در حوزه‌های فرهنگ و هنر و علم و فناوری هستند که نیاز به دیجیتال سازی دارند و باید آنها را به‌منابعی کارآمد و به‌روز تبدیل کرد تا در کتابخانه دیجیتال در دسترس عموم قرار بگیرند.

دیجیتال سازی کتاب‌ها و چالش حق کپی‌رایت

شماری از انجمن‌ها و گروه‌ها، از جمله اتلاف‌بین‌المللی کنسرسیوم کتابخانه (لیبر) و انجمن مدیران کتابخانه‌های دانشگاهی در فرانسه، از ناشران خواسته‌اند دسترسی به آثار را تسهیل کنند. در ایتالیا کتابداران طوماری را تشکیل داده‌اند که خواستار تلاش‌های بیشتر برای دسترسی آزاد به منابع هستند. در اسپانیا هم کتابداران بر لزوم حرکت سریع‌تر به‌سمت دسترسی آزاد تاکید کرده‌اند و JISC در انگلستان، برخی روش‌های اساسی را ارائه داده که امیدوار است همه ناشران و فروشندگان در جهت تسهیل دسترسی همگانی به منابع، آنها را اتخاذ کنند. خود ایفلا تلاش‌هایی را برای تشویق دفتر مالکیت معنوی جهان انجام داده است تا تاکید کند چگونه قوانین متعادل‌تری در خصوص مالکیت معنوی می‌تواند به‌نفع دسترسی همگانی به اطلاعات باشد. انجمن کتابخانه و اطلاع‌رسانی استرالیا و همچنین کتابخانه‌های ایرلند، مذاکراتی با ناشران و نویسندگان ملی انجام داده‌اند تا اطمینان حاصل کنند کتابخانه‌های عمومی می‌توانند بدون نگرانی در مورد نقض حق نسخه‌برداری، بارها و بارها یک کتاب یا سند یا مقاله را به‌صورت آنلاین ارائه دهند. در جاهای دیگر، مثلاً در ایالات متحده، کانادا و انگلستان، اکنون راه‌نمایی‌های حقوقی مفیدی منتشر شده‌اند که درباره آنچه ممکن است یا ممکن نیست براساس قانون حق چاپ به‌صورت مجانی ارائه شوند، جزئیاتی را در اختیار عموم قرار می‌دهد. در مجارستان، تغییر مفیدی در قانون کپی‌رایت ایجاد شده است تا امکان دسترسی دیجیتالی به محصولات علمی و فرهنگی را فراهم کند. اما اینها چطور می‌توانند با نیاز به سرمایه‌گذاری در امر تولید محتوا و ارائه خدمات جدید تناقض پیدا نکنند؟ یک نمونه واضح که قضیه را خوب توضیح می‌دهد، اقدام انجمن کتابخانه‌های آمریکا است که با موفقیت استدلال کرده کتابخانه‌ها باید در بسته محرک اقتصادی گنجانده شوند؛ بسته‌ای حمایتی که دولت آمریکا اعلام کرده است به کسب و کارهای صدمه‌دیده از کرونا تعلق می‌گیرد. به‌عبارتی از پولی که همه مالیات‌دهندگان آمریکایی می‌پردازند، بخشی برای مطالعه‌مجانای بازار کتاب توسط عده محدودی از آن مالیات‌دهندگان هزینه خواهد شد. این یعنی اقتصاد آزاد لاقلاً در یک فقره روی قاعده کلی خودش پامی‌گذارد، چون تقویت بنیه علمی و فرهنگی، به‌عبارتی جلوگیری از صدمه دیدن بیشتر آن در شرایط فعلی، در ارفقی وسیع‌تر به‌نفع تمام مالیات‌دهندگان است. علاوه بر آمریکا، تلاش‌های فراوانی برای افزایش دسترسی آزاد به کتاب‌های الکترونیکی در نقاط دیگر دنیا هم انجام شده است که از دولت کمک مالی خواسته‌اند. به‌عنوان مثال در دانمارک تعداد کتاب‌های الکترونیکی که افراد می‌توانند در هر زمان معینی قرض بگیرند، افزایش چشمگیری داشته‌ود و هلند ایجاد یک برنامه جدید با محتوای دسترسی آزادانه به اطلاعات برقرار شده که بودجه‌ای برای پرداخت محتوای الکترونیکی از دولت دریافت کرده است.